

مطالعات تربیتی و روانشناسی

مجله علمی - پژوهشی

دوره پنجمادم شماره دوم سال ۸۴

سید مهران حسینی^۱

دکتر سید محمود طباطبائی^۲

دکتر حمید رضا آقامحمدیان^۳

رابطه هیجان خواهی، برون گرایی و خشم در نوجوانان پسر بزهکار و عادی شهر تهران

چکیده

این مطالعه با هدف بررسی و مقایسه ویژگیهای هیجان خواهی، برون گرایی و خشم در نوجوانان پسر بزهکار و عادی استان تهران انجام شد. با روش نمونه گیری تصادفی ساده تعداد ۱۶۸ نفر از نوجوانان پسر بزهکار ساکن در کانون اصلاح و تربیت استان تهران و دیبرستانهای تهران انتخاب شدند. روش تحقیق در این بررسی، روش توصیفی پس رویدادی است. این مطالعه نشان داد که میزان هیجان خواهی نوجوانان بزهکار بیشتر از نوجوانان عادی است و این تفاوت معنادار است. میزان برون گرایی نوجوانان بزهکار بیشتر از نوجوانان عادی است و این تفاوت هم معنادار است. میزان خشم نوجوانان بزهکار بیشتر از نوجوانان عادی است و این تفاوت هم معنادار است. بین میزان هیجان خواهی بزهکاران نوجوان و خشم آنان رابطه وجود دارد و این رابطه معنادار است.

۱- دکتری ارشد روانشناسی

۲- دانشیار دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد

۳- دانشیار دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد

- 11- Berndt, T. Child Dev.
- 12- Bronstein expressive journal of
- 13- Gronne, investigating Research i Askeric. Or
- 14- Hawe, R. J. Loneliness Research in Oeg/cgibin
- 15- Johnson, A. elementary [accessed 2009-01-10]
- 16- Ladd, Gary friendship, children's sc
- 17- Patterson, c book ground and personal
- 18- Vandamme, achievement development [accessed 2009-01-10]
- 19- Vrschuren, K. in five years
- 20- Wentzel, R. membership; December, ve

با توجه به ر
علی‌رغم پیشرفت‌های که بشر در طی دو قرن گذشته در زمینه علوم و فناوری کسب کرده، در حالی وارد قرن بیست و یکم می‌شود که دارای مشکلات متعدد و فزاینده تربیتی و اخلاقی بهویژه در ارتباط با کودکان و نوجوانان می‌باشد. بنابر آمار و اطلاعات رسمی و منتشر شده این متخصصان به ویژه در رشته‌های روان‌شناسی، جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی هر یک به نوعی در تبیین این پدیده نظریاتی را ارائه کرده‌اند که به عنوان نمونه می‌توان به نظریه پدیدار‌شناسی انسار^۱، نظریه روان‌فیزیولوژیکی اتیین دوگرف^۲، کرموزوم اضافه و نظریه‌های یادگیری اجتماعی^۳ اشاره کرد. در چند سال اخیر نیز نظریه‌های هیجان‌خواهی زاکرمن^۴، ناکامی-پرخاشگری دالرد^۵ و درون‌گرایی، برون‌گرایی آیسنک^۶ برای ویژگیهای شخصیتی انسان مطرح شده است که سایر پژوهشگران با تکیه بر این نظریه‌ها، پژوهش‌هایی را در خصوص ویژگیهای شخصیتی انسان با تأکید بر ویژگیهای شخصیتی بزرگواران انجام داده‌اند. در این بررسی تنها ویژگی‌های شخصیتی هیجان‌خواهی، برون‌گرایی و خشم در نوجوانان پسربزرگار ارزیابی شده است.

پیشینه پژوهش
جامعه امروزی شاهد بسیاری از بزرگواری هاست. براین اساس، برای بسیاری از صاحب نظران این سؤال مطرح می‌شود که علت انجام این گونه رفتارها چیست؟ در نگاه اول عاملان هر یک از این رفتارها بزرگوار هستند، اما روان‌شناسان به عنوان کارشناسان رفتار انسان، سعی دارند

-
- 1 . Hensard, F.
 - 2 . De Gruy, E (1898-1961)
 - 3 . Social learning Theories
 - 4 . Zuckerman
 - 5 . Dollard, J.
 - 6 . Eysenck, H.J.

با توجه به رویکردهای موجود، این‌گونه رفتارها را به نوعی تبیین کنند. کرول^۱ و زاکرمن (۱۹۸۲) در تحقیقاتی نشان دادند که بین انسانها از نظر میزان هیجان‌خواهی^۲ تفاوت‌های زیادی وجود دارد همچنین هیجان‌خواهی ویژگی‌ای است که در موقعیتهای مختلف زندگی از همان‌ی برخوردار است. به عبارت دیگر، اشخاصی که در یکی از فلکوهای زندگی در پی تجارت تازه هستند در سایر عرصه‌های زندگی نیز به عنوان اشخاصی ماجراجو توصیف می‌شوند (هیلگارد، ۱۳۷۰). در این حال، بسیاری از تحقیقات رابطه بین هیجان‌خواهی انسانها و برخی از رفتارهای آنان را نظیر موتورسواری و رانندگی با سرعت زیاد، پرش با چتر نجات، مصرف سیگار، الکل و داروهای غیرمجاز نشان داده است. همچنین مشخص شده است که میزان هیجان‌خواهی با اضطراب و پرخاشگری مجرمان نیز مرتبط است (علیزاده، ۱۳۷۶). این در حالی است که بزرگواران به مرتب بیشتر از غیر بزرگواران به ماجراجویی می‌پردازند. همچنین برخی معتقدند اعمال منافی عفت و رفتارهای خشن، در نتیجه نیاز شخص به برانگیختگی صورت می‌گیرد (هافمن، ۱۹۹۶). در همین حال، در تحقیق مک ناماراو توomas ویلز^۳ (۱۹۹۴) بین هیجان‌خواهی، تکانشی بودن و خشم همبستگی وجود داشت. از سوی دیگر، هیجان‌خواهی با ویژگی‌های شخصیتی درون‌گرایی و برون‌گرایی نیز ارتباط دارد (گاررا، ۱۹۹۰، آپتر^۴، ۱۹۹۳) معتقد است بسیاری از رفتارهای به ظاهر بی معنا مانند خرابکاری، اعمال منافی عفت، رفتارهای انحرافی، رفتارهای وحشیانه و حتی جنگ خلیج^۵ در نتیجه نیاز انسان برای برانگیختگی است (هافمن، ۱۹۹۴). به اعتقاد زاکرمن (۱۹۷۹) نیاز انسان برای برانگیختگی با هیجان‌خواهی همان تعامل شخص برای جستجوی تجارت جدید، تنوع طلبی، کسب هیجانهای جدید و اشتیاق زیاد برای خطر کردن است (زاکرمن، ۱۹۹۴). تحقیقات اواخر دهه ۱۹۹۰

فناوری کسب کرده،
بلده تربیتی و اخلاقی
رسمی و منتشر شده
زایش است، با وجود
اسی هر یک به نوعی
. نظریه پدیدارشناسی
. نظریه‌های یادگیری
ی زاکرمن^۶، ناکامی -
شخصیتی انسان مطرح
ر خصوص ویژگی‌های
در این بررسی تنها
بر بزرگوار ارزیابی شده
ای بسیاری از صاحب
در نگاه اول عاملان هر
فنار انسان، سعی دارند

۱ - Carrol, E.N.

2. Sensation Seeking

3 - Wills, T.

4 - Apter, M.

* نظامیان رژیم عراق برای تصرف کویت در تابستان سال ۱۹۹۱ میلادی به این کشور حمله کردند که این حمله نظامی به جنگ خلیج شهرت یافته است.

۱ - Hensard, F.

2 - De Gruy, E (1898-196

3 - Social learning Theorie

4 - Zuckerman

5 - Dollard, J.

6 - Eysenck, H.J.

هیجان‌خواهی از
کم‌هیجان‌جوها
بررسیهای خود
مطالعه فعالیت
هیجان‌خواهی در
و کاهش سطوه
کمترازتنش رنج
 مختلف ویژگی
شناسایی است
 قادر نیستند شکا
است (مانند سقو
زیاد) را انجام ده
خود نشان می‌ده
متوجه جامعه،
(ریسینگ، ۱۹۹۰)
نوجوانان این ط
شاینتگ (۱۹۹۲)
سطح بالایی قرار
ماجراجویی می‌ب
. گذشته از این،
بسیاری از کشور
در بررسی اختلال

میلادی نشان داد ارتباط مشخص بین هیجان‌خواهی و رانندگی خط‌رنگ^۱ (رانندگی با سرعت زیاد که سبب صدمه و خسارت می‌شود) وجود دارد. شواهد همچنین نشان داده است هیجان‌خواهی، سبک رانندگی اشخاص را معین می‌کند. براین اساس، چهل مطالعه گسترده نشان داد که بین هیجان‌خواهی و رانندگی خط‌رنگ همبستگی مثبتی در حدود ۳۰/۰ تا ۴۰/۰ وجود دارد (برین، ۱۹۹۷). ویژگی هیجان‌خواهی همچنین با تواناییهای عددی - فضایی، ادراک شکل و درک مفاهیم همبستگی مثبت دارد (زاکرمن، ۱۹۹۶). گوردون^۲ (۱۹۹۲) نیز دریافت، نوجوانانی که نمرات بالایی را در هیجان‌خواهی کسب می‌کنند و عزت نفس پایین دارند، مرتکب جرایم فراوانی می‌شوند دراین حال در بررسیهای فارنهایم^۳ (۱۹۸۴) و گاررا^۴ (۱۹۹۰) بین ویژگیهای هیجان‌خواهی، الگوی رفتارهای تیپ A و بروون‌گرایی همبستگی مثبت معناداری وجود دارد. تحقیقات استوارت^۵ و جفرسن^۶ (۱۹۹۱) نیز نشان داد، ارتباط معناداری بین هیجان‌خواهی و بیش فعالی^۷ وجود ندارد. ووگل^۸ و کرول^۹ (۱۹۸۲) نیز در تحقیقات خود دریافتند که از نظر هیجان‌خواهی بین انسانها تفاوت‌های زیادی وجود دارد (در: هیلگارد، ۱۳۷۰). همچنین زاکرمن (۱۹۹۰) دریافت که تفاوت‌های زیاد در میزان هیجان‌خواهی می‌تواند مشکلات ارتباطی بین شوهر و همسر، درمان‌گر و مراجعه کننده و حتی مشکلات ارتباطی بین والدین و فرزندان آنان ایجاد کند. تفاوت‌ها در سطوح هیجان‌خواهی نیز ممکن است در زمینه شغل برای فردی که قادر نیست خود را با کارهای یکنواخت (مانند کار در خط تولید کارخانه) سازگار کند، مشکلاتی پدید آورد (هافمن، ۱۹۹۴). همچنین زاکرمن (۱۹۸۳) نشان داد که میزان MAO^{۱۰} با

1 . Risky Driving

2 . Gordon, M.

3 . Furnham, a.

4 . Gurrera, R.

5 . Stewart, M.

6 . Jefferson, Terry

7 . Hyperactivity

8 . Vogel, W.

9 . Carrol, E.

10 . Mono Amine Oxidase

هیجان خواهی ارتباطی منفی دارد، براین اساس، بیش هیجان جوها از نظر میزان MAO پایین و کم هیجان جوها از این نظر در سطح بالایی هستند (علیزاده ۱۳۷۷). زاکرمن همچنین در بررسیهای خود فرضیه تاثیر هورمونها بر هیجان خواهی انسان را مطرح کرد (گاتسمن، ۱۹۹۳). مطالعه فعالیت هورمونها نظیر کورتیزل نیز نشان داد این هورمون همبستگی منفی با هیجان خواهی دارد. به عبارت دیگر، میزان این هورمون در اشخاص هیجان خواه بالا، کمتر است و کاهش سطوح کورتیزل تبیین مناسبی برای این موضوع است، که چرا هیجان خواهها کمتر از نشان میبرند (زاکرمن، ۱۹۹۴). از سوی دیگر، در بررسیها مشخص شده که اشکال مختلف ویژگی هیجان خواهی، به طور دقیق در طبقات مختلف اجتماعی - اقتصادی قابل شناسایی است به این معنا که اشخاص هیجان خواه در طبقات اجتماعی - اقتصادی پایین که قادر نیستند شکل‌های قابل قبولی از تجارت تکان دهنده (مهیج) که از نظر اجتماع قابل قبول است (مانند سقوط آزاد با چتر نجات، شرکت در مسابقات اتومبیل رانی و غواصی در عمق زیاد) را انجام دهند؛ در مقابل آن، برای اعمال بزهکارانه و سوء مصرف مواد تمایل زیادی را از خود نشان می‌دهند (زاکرمن، ۱۹۹۴). بررسی فاور (۱۹۹۰) نشان داد رانندگان نوجوان از طبقه متوسط جامعه، نمرات بالایی را از نظر میزان خشم، خصومت و هیجان خواهی کسب می‌کنند (ریسینگ، ۱۹۹۰). همچنین در بررسی شوارزر (۱۹۹۶) بین هیجان خواهی و مصرف مواد در نوجوانان این طبقه اجتماعی - اقتصادی رابطه معناداری وجود داشت. تحقیق هامل¹ و شالینگ² (۱۹۹۲) بر روی گروهی از مجرمان نیز نشان داد که آنان از نظر هیجان خواهی در سطح بالایی قرار داشتند؛ این در حالی است که بزهکاران به مرتب بیشتر از غیر بزهکاران به ماجراجویی می‌پردازند. آنان همچنین در استقبال از خطر به شدت بی‌پروا هستند (کی نیا، ۱۳۷۵). گذشته از این، تنوع طلبی و کسب هیجان به عنوان انگیزه جرم در نوجوانان به تازگی در بسیاری از کشورها در حال افزایش است (نوربهای، ۱۳۷۷). با این حال همان‌طور که پژوهشگران در بررسی اختلالهای خلقی، اضطراب، مصرف نایجای مواد و پرخاشگری به سه زمینه ژنتیک،

(رانندگی با سرعت ن داده است هیجان ن گستردۀ نشان داد تا ۴۰٪ وجود دارد بی، ادراک شکل و دریافت، نوجوانانی ارزند، مرتکب جرایم ۱۹۹) بین ویژگیهای معناداری وجود دارد. بین هیجان خواهی و دریافتند که از نظر (۱۱). همچنین زاکرمن شکلات ارتباطی بین الدین و فرزندان آنان ل برای فردی که قادر سازگار کند، مشکلاتی با میزان MAO^{۱۰} با

- 1 . Risky Driving
- 2 . Gordon, M.
- 3 . Furnham, a.
- 4 . Gurrera, R.
- 5 . Stewart, M.
- 6 . Jefferson, Terry
- 7 . Hyperactivity
- 8 . Vogel, W.
- 9 . Carroll, E.
- 10 . Mono Amine Oxidase

1 . Humble, K.

2 . Schalling, D.

جنبه دیگر تحقیق
است. بررسی بیا
دختران است. به
پسران قابل تی
ستوسرون و اس
ارتیاط دارد.

شیوه تحقیق
آزمودنیها
در این پژو
(میانگین سنی ۲۰)
کننده در این پژو

ابزار تحقیق
در این پژو
استفاده شد. پایام
کرانیاخ (۰/۸۶) ر
پرسشنامه شخصی
مینه سوتا^۱ ارزیاب
هیجان خواهی بود
آیسنک استفاده ن

ویژگیهای شخصیتی و رویدادهای استرس‌زا توجه دارند، در مطالعه هیجان‌خواهی و تأثیر آن در برهکاری نوجوانان نیز باید به این سه عامل زمینه ساز توجه کرد (زاکرمن، ۱۹۹۸). در بررسی مارتین و جیمز (۱۹۹۷) مشخص شد بروون‌گرایی با عواطف مثبت شخص (که از انجام فعالیتهای اجتماعی یا تجارت خوشایند ناشی می‌شود) همبستگی معناداری دارد. همچنین برگمن (۱۹۹۰) در تحقیقات خود نشان داد که اشخاص بروون‌گرا در مقایسه با درون‌گرایان، دارای شبکه روابط فردی گسترده‌تری هستند. بر این اساس، اشخاص بروون‌گرا قادرند به طور ماهرانه شبکه‌ای از حمایت اجتماعی را برای خود مهیا کنند درحالی که افرادی که کمتر بروون‌گرا هستند دوستان کمتری برای خود دارند، شبکه ارتباطی آنان ضعیفتر است و به همان نسبت از منابع اجتماعی کمتری بهره‌مند هستند (وندراس، ۱۹۹۷). این موضوع در مورد نوجوانان سردهسته گروههای خلافکار تأیید شده است (جف، ۱۹۹۸). همچنین لسلو^۲ (۱۹۹۰) دریافت ویژگی شخصیتی بروون‌گرایی، رفتار جنایتکارانه و قصاویت غیر اخلاقی رابطه معناداری با یکدیگر دارند. از سوی دیگر، تحقیقات زاکرمن و روسو (۱۹۹۲) نشان داده است که فشار خون^۳ اشخاص بروون‌گرا، هیجان‌خواه، خشن و تیپ A در مقایسه با اشخاصی که این ویژگیهای شخصیتی را ندارند، بالاتر است. بررسی ماهیت خشم نشان می‌دهد که سه بعد (۱) بی‌کفایتی شخص و شکتهای آشکار در راه رسیدن به اهداف؛ (۲) رویدادهای ناکام کننده که با جنبه‌های اجتماعی زندگی فرد مرتبط است، (۳) وقایعی که با بهره کشی از روابط بین فردی ارتباط دارند سبب خشم و پرخاشگری در شخص می‌شوند (دونالد، ۱۹۹۱). همچنین پژوهشگران معتقدند عقاید و باورهای شخص درباره پرخاشگری از سه طریق در ارتکاب اعمال پرخاشگرانه مؤثر است. اول این‌که، باور فرد تحت تأثیر مشاهده رفتار اطرافیانی که رفتار پرخاشگری آنان تأیید دریافت کرده است، شکل گرفته باشد. دوم آن‌که، این باورها نشانه نوعی جبران رفتارهای اجتماعی شخص است و سوم این‌که، فرد با ارزش دادن بیش از اندازه به پرخاشگری کمتر احتمال دارد که به رفتارهای غیر پرخاشگرانه متول شود (کیورا، ۱۹۹۷).

1. Leslau, A.

2. Blood Pressure

جنبه دیگر تحقیقات در برگیرنده نقش هورمونها و انتقال دهنده‌های عصبی^۱ در پرخاشگری است. بررسی بیل^۲ (۱۹۹۴) نشان داد که رفتار پرخاشگری پسران به طور معناداری بیشتر از دختران است. به عقیده وی در این زمینه تأثیر هورمون تستوسترون بر افزایش پرخاشگری پسران قابل تبیین است. همچنین آنجر^۳ (۱۹۹۶) دریافت نوسان در میزان هورمونهای تستوسترون و استروژن با افزایش کم طاقتی، تحریک پذیری و کاهش تحمل ناکامی نوجوانان ارتباط دارد.

شیوه تحقیق آزمودنیها

در این پژوهش تعداد ۱۶۸ نوجوان در گروه بزرگوار (میانگین سنی ۱۷/۹۶) و عادی (میانگین سنی ۱۶/۰۲) حضور داشتند. میانگین و انحراف معیار سنی کل ۱۶۸ نوجوان شرکت کننده در این پژوهش نیز به ترتیب ۱۷/۴۸ و ۱/۰۳ سال بود.

ابزار تحقیق

در این پژوهش از مقیاس هیجان‌خواهی که در سال ۱۳۷۷ در ایران ساخته شده است، استفاده شد. پایابی این مقیاس ۲۴ ماده‌ای براساس ضرایب بازآزمایی (۰/۷۷ تا ۰/۷۰) و آلفای کراباخ (۰/۸۶) رضایت بخش بود. همچنین اعتبار این مقیاس بر اساس مقیاسهای ملاک، پرسشنامه شخصیتی آیسنک، مقیاس هیجان‌خواهی آرنت^۴ و پرسشنامه شخصیتی چندوجهی مینه سوتا^۵ ارزیابی شد. ضرایب اعتبار به دست آمده نشانگر اعتبار بالای این مقیاس هیجان‌خواهی بود (علیزاده ۱۳۷۷). در این پژوهش همچنین از پرسشنامه شخصیتی نوجوانان آیسنک استفاده شد. این پرسشنامه شامل ۹۰ سؤال است که شخص را در چهار بعد

1. Neurotransmitter

2. Beal, J.

3. Angier, N.

4. Arentt Inventory of Sensation Seeking

5. Minnesota Multiphasic Personalite Inventory

ی و تأثیر آن در ای. در بررسی (که از انجام دارد. همچنین با درون‌گرایان، ا قادرند به طور که کمتر بروند و به همان صور در مورد لسلو^۱ (۱۹۹۰) رابطه معناداری است که فشار این ویژگیهای د (۱) بی‌کفایتی کام کننده که با وابط بین فردی (۱۹۹۹). همچنین ریق در ارتکاب لرافیاتی که رفتار رها نشانه نوعی پیش از اندازه به (گیورا، ۱۹۹۷).

1. Leslau, A.

2. Blood Pressure

در این پژوهش
نوجوانان پسر بزرگ
نظر و تعیین دوز
نوجوانان پسر عالی
پرسشنامه های هیچ
داده شد. از آزمون
و میزان تحصیل
ستوالهای پرسشنا
محدودیت زمانی
تکمیل کردند. یا
نظر ویژگیهای
هیجان خواهی در
میزان خشم در
میزان برون گرایی

ج

ویژه

میانگین

اتحراف.

واریانس

حداقل

حداکثر

این در حا

(۳۵۱/۶۶) اختصار

ویژگی خشم در

برون گرایی، روان رنجوری، روان پریشی و دروغ‌سنج ارزیابی می‌کند. فرهمند (۱۳۷۱)، رحیمی (۱۳۷۱) و پورپاک (۱۳۷۲) در بررسیهای خود اعتبار و پایایی این پرسشنامه را تأیید کردند. همچنین براهنی و رحیم نژاد (۱۳۷۲) در پژوهشی، پرسشنامه شخصیتی نوجوانان آیسنک را در تهران هنجاریابی کردند. براساس تحقیق این محققان اعتبار و پایایی پرسشنامه شخصیتی نوجوانان آیسنک یعنی 0.77 ± 0.02 است. در این پژوهش از برخی مقیاسهای S.C.L90.R^۱ نیز استفاده شد. این مقیاس ۹۰ سوالی برای نخستین بار توسط دراگوتیس^۲، لیمپن^۳ و کوی^۴ (۱۹۷۳) ساخته شد. این مقیاس شخص را در ۹۰ بعد مختلف خشم، اضطراب، افسردگی، شکایات جسمانی، وسوسات، حساسیت در روابط بین فردی، افکار پاراتونیدی، روان پریشی و فوبی ارزیابی می‌کند. بایزرس^۵ و لیسی^۶ (۱۹۹۲) دریافتند که اعتبار خود مقیاسهای S.C.L90R یعنی 0.77 ± 0.09 است. همچنین پایایی هر یک از خود مقیاسها نیز بین 0.78 ± 0.09 است. در ایران نیز اعتبار و پایایی این مقیاس بیش از 0.8 است. در این حال، S.C.L90R از نظر پایایی و اعتبار در حدی است که در انجام مطالعات در کشور ایران می‌تواند به عنوان یک مقیاس مورد اطمینان در پژوهشها به کار برده شود (نصیری، ۱۳۷۲).

روش اجرا

این پژوهش توصیفی و از نوع پس رویدادی^۷ است؛ زیرا اطلاعات جمع‌آوری شده مربوط به حوادثی است که پیش از این اتفاق افتاده است. در اینجا پژوهشگر یک متغیر وابسته را انتخاب می‌کند و سپس از طریق بررسی اطلاعاتی که به گذشته و پیش از وقوع حادثه (به طور مثال بزهکاری) مربوط می‌شود به جستجوی همبستگی‌های موجود می‌پردازد (بازرگان، ۱۳۷۶).

1 . Symptom Checklist 90

2 . Derogatis, A.

3 . Lipman, F.

4 . Covi, J.

5 . Beiser, M.

6 . Lacey, L.

7 . Ex-Post fact

در این پژوهش محقق در پی آن است تا میزان هیجان‌خواهی، برون‌گرایی و خشم را در نوجوانان پسر بزهکار و عادی بررسی کند. پس از نمونه‌گیری تصادفی از هر دو جامعه مورد نظر و تعیین دو نمونه از نوجوانان پسر بزهکار ساکن در کانون اصلاح و تربیت استان تهران و نوجوانان پسر عادی دبیرستانهای تهران، به اعضای شرکت کننده در هر یک از این دو گروه پرسشنامه‌های هیجان‌خواهی، شخصیت نوجوانان آیستک و خرد مقیاس خشم R S.C.L 90 میزان تحصیلات خود را در پرسشنامه تقاضا شد که اسمی خود را روی پرسشنامه‌ها نویستند، ولی سن، جنس و میزان تحصیلات خود را در پرسشنامه‌ها قید کنند. همچنین از آنها خواسته شد تا تمام سوالهای پرسشنامه‌ها را به دقت مطالعه کنند و سپس پاسخ مناسب را علامت بزنند. هیچ گونه محدودیت زمانی برای تکمیل پرسشنامه اعمال نشد و آزمودنیهای هر دو گروه پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند. یافته‌های پژوهش جدول شماره ۱ نشانگر نمرات نوجوانان بزهکار و عادی از نظر ویژگی‌های هیجان‌خواهی، خشم و برون‌گرایی است. بر این اساس، متوسط میزان هیجان‌خواهی در نوجوانان عادی (۵۴/۹۸) کمتر از نوجوانان بزهکار است. همچنین متوسط میزان خشم در نوجوانان بزهکاران (۱/۹۵) از نوجوانان عادی (۱/۰۶) بیشتر است. متوسط میزان برون‌گرایی پسران بزهکار (۱۷/۸۸) نیز بیشتر از نوجوانان عادی (۱۴/۱۴) است.

جدول شماره ۱: مقایسه نوجوانان بزهکار و عادی در ویژگی‌های مورد بررسی

برون‌گرایی بزهکار-عادی	خشم بزهکار-عادی	هیجان‌خواهی بزهکار-عادی	ویژگیها
۱۴/۱۴-۱۶/۸۸	۱/۰۶-۹۵/۱	۵۴/۹۸-۶۹/۰۴	میانگین
۲/۸۲-۳/۵۹	۰/۷۴-۱/۱۹	۸/۳۶-۱۸/۷۵	انحراف معیار
۷/۹۵-۱۲/۹۲	۱/۴-۱	۶۹/۸۰-۳۵۱/۶۶	واریانس
۶-۸	۰-	۳۰-۱۴	حداقل نمره
۱۹-۲۱	۲/۵-۴	۷۸-۹۰	حداکثر نمره

این در حالی است که بیشترین واریانس به ویژگی هیجان‌خواهی نوجوانان بزهکار (۳۵۱/۶۶) اختصاص دارد. جدول ۲ نشان می‌دهد که دامنه نمرات نوجوانان بزهکار در زمینه ویژگی خشم در بین دامنه نمره صفر (حداقل میزان خشم) تا نمره چهار (حداکثر میزان خشم)

د (۱۳۷۱)، رحیمی را تأیید کرده‌اند. وانان آیستک را در پرسشنامه شخصیتی برخی مقیاسهای نوسط درآگوئیس^۱، خشم، اضطراب، افکار پارانوییدی، بار خرد مقیاسهای مقیاسها تیز بین است. در این حال، کشور ایران می‌تواند (۱۱).

ت جمع‌آوری شده کر یک متغیر وابسته وقوع حادثه (به طور ازد (بازرگان ۱۳۷۶)).

- 1 - Symptom Checklist
- 2 - Derogatis, A.
- 3 - Lipman, F.
- 4 - Covi, J.
- 5 - Beiser, M.
- 6 - Lacey, L.
- 7 - Ex-Post fact

ج

میزان ارتکاب
۲
۳
۴
۵
۶
۸
۱۰
کل

قرار دارد. در حالی که نمرات گروه عادی در محدوده نمرات صفر تا سه است، همچنین بیشترین درصد (۸۳/۵ درصد) نمرات نوجوانان عادی در زمینه خشم در محدوده نمرات صفر تا دو قرار دارد.

جدول شماره ۲: ویژگی خشم در نوجوانان بزهکار و عادی

دامنه نمرات	بزهکار	عادی	بزهکار	دامنه نمرات
-۱	۲۴	۲۸/۴	۳۸	۴۵/۴
۱-۲	۱۶	۱۹	۳۲	۳۸/۱
۲-۳	۲۰	۲۳/۹	۱۴	۱۶/۵
۳-۴	۲۴	۲۸/۷	-	-

جدول شماره

ویژ
با
انحراف
وارد

جدول شماره ۳: مقادیر ضریب همبستگی در ویژگیهای مورد بررسی دو گروه

ویژگیها	هیجان خواهی بزهکار-عادی	برون گرایی بزهکار-عادی	خشم	بزهکار-عادی
هیجان خواهی	—	۰/۱۷-۰/۳۳**	۰/۱۹-۰/۲۶**	۰/۱۹-۰/۲۶**
برون گرایی	۰/۱۷-۰/۳۳**	—	—	۰/۱۸-۰/۱۹
خشم	۰/۱۹-۰/۲۶**	۰/۱۸-۰/۱۹	۰/۱۸-۰/۱۹	—

* همبستگی معنادار در سطح (۰/۰۵) دو دامنه

** همبستگی معنادار در سطح (۰/۰۱) دو دامنه

جدول شماره ۶:

ویژگی
هیجان
برون
خشم

* همبستگی معنادار با یکدیگر
برابر داده‌های
معنادار با یکدیگر

نتایج فوق نشان می‌دهد که ویژگیهای هیجان خواهی، برون گرایی و خشم در گروه نوجوانان بزهکار همبستگی معناداری با یکدیگر دارند. در گروه بزهکاران، همچنین نوجوانانی که بیش از یکبار مرتكب جرم شده‌اند نیز بررسی شدند. براساس نتایج جدول ۴، ۶۸/۴ درصد از پسران بزهکار گروه بزهکار، چهار یا کمتر از چهار جرم مرتكب شده‌اند.

در جدول ۵ در ویژگیهای هیجان خواهی و خشم بیشترین و کمترین میزان واریانس را شاهد هستیم.

هیجان خواهی، بروز

جدول شماره ۴: بزهکارانی که بیش از یکبار متکب جرم شده اند

	درصد	فراوانی	میزان ارتکاب جرم
میانگین انحراف معیار	۲۲/۷	۹	۲
	۱۸/۴	۷	۳
	۲۶/۳	۱۰	۴
	۱۰/۵	۴	۵
	۱۰/۵	۴	۶
	۵/۳	۲	۸
	۵/۳	۲	۱۰
	۱۰۰	۳۸	کل

سه است. همچنین
محدوده نمرات صفر

عادی
۴۵/۴
۳۸/۱
۱۶/۵
-

جدول شماره ۵: ویژگیهای مورد بررسی در نوجوانان بزهکار با بیش از یکبار ارتکاب جرم

خشم	برون گرایی	هیجان خواهی	ویژگیها
۲/۱۲	۱۶/۵۲	۶۵/۱۸	میانگین
۱/۲۱	۳/۰۱	۲۲/۳۹	انحراف معیار
۱/۴۷	۹/۰۷	۵۰/۱۴۰	واریانس

خشم
هزار-عادی
۰/۱۹-۰/۲۶
۰/۱۸-۰/۱۹
-

جدول شماره ۶: ضریب همبستگی ویژگیهای مورد بررسی در بزهکاران با بیش از یکبار ارتکاب جرم

خشم	برون گرایی	هیجان خواهی	ویژگی گروه ها
۰/۳۶*	۰/۳۹*	-	هیجان خواهی
۰/۱۶	-	۰/۳۹*	برون گرایی
-	۰/۱۶	۰/۳۶*	خشم

* همبستگی معنادار در سطح (۰/۰۵) دو دامنه

برابر داده های جدول شماره ۶، ویژگیهای هیجان خواهی، برون گرایی و خشم همبستگی معنادار با یکدیگر دارند. در جدول شماره ۷ مقادیر به دست آمده برای هر یک از ویژگیهای هیجان خواهی، برون گرایی و خشم برای محاسبه T در سطح ۰/۰۵ مشخص شده است. بر این

بن میزان واریانس را

اساس، بین ویژگیهای مورد بررسی در دو گروه نوجوانان بزهکار و عادی تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول شماره ۷ : مقایسه ویژگیهای مورد بررسی در دو گروه نوجوانان بزهکار و عادی

ویژگیها	هزجان خواهی بزهکار - عادی	برون گرایی بزهکار - عادی	خشم بزهکار - عادی
تعداد	۸۴	۸۴	۸۴
میانگین	۱/۰۶	۱/۹۵	۱۴/۱۴
انحراف	۰/۷۴	۱/۱۹	۱۶/۸۸
T (P)	۵/۸۵	۵/۴۹	۸/۳۵
	(۰/۰۰۰)	(۰/۰۰۰)	۱۸/۷۵
			۶/۲۸
			(۰/۰۰۰)

در این پژوهش همچنین با توجه به نتایج به دست آمده از آدسیون گام به گام مشخص شد که ویژگی برون گرایی (۰/۱۴) در مقایسه با ویژگیهای خشم (۰/۹) و هیجان خواهی (۰/۱۳) بهترین متغیر بیشینی برای ارتکاب جرم به شمار می‌رود.

نتیجه گیری

ترتیب تولد

در این پژوهش نتایج به دست آمده نشان داد بیشترین تعداد بزهکاران، فرزند اول خانواده‌ها هستند. این موضوع را می‌توان با توجه به نظر آدلر در زمینه ترتیب تولد و ویژگیهای شخصیتی تبیین کرد. به عقیده وی، فرزند اول خانواده که پس از آمدن فرزند دوم به ناگهان خود را کمتر مورد توجه و محبت می‌بیند ممکن است احساس نامنی کند. وی همچنین تأکید دارد بزهکاری، مصرف مداوم مشروبات الکلی و فساد اخلاقی بیشتر در فرزندان اول خانواده‌ها دیده می‌شود (سیاسی، ۱۳۷۰).

سن

بررسی نوجوانان بزهکار نشان داد بیشترین تعداد آنان شانزده و هفده سال سن داشتند. به نحوی که بیشترین سین در این گروه (bzهکاران) را شانزده ساله‌ها با ۲۲/۶ درصد و هفده

ساله‌ها با ۵۷/۱ د
از یکبار مرتب
بزهکار هفده سال
نظر اسکات (۸۹)
بزهکاری، هفده س
نیز نشانگر این مو
را در این استان ش
میزان تحصیلات

بسیاری از
هستند (کوراکیوس
(کیگان، ۱۳۷۰). ن
برخوردارند. بررس
سطوح مختلف ابا
کرده و یا در حال

هیجان خواهی
یکی از ویژه
متوسط میزان هیجا
بیشتر است. این د
از یکبار مرتب
(۱۹۹۲) را تأیید م
هیجان خواهی در
وکیل تجارب ج
طبقه‌های مختلف

عادی تفاوت معناداری

بزهکار و عادی	خشم
۸۴	۸۴
۱۱۰۶	۱۹۹۵
۰/۷۴	۱/۱۹
۵/۸۵	(۰/۱۰۰)

سیون گام به گام مشخص
و هیجان خواهی (۰/۱۳)

سالهای پیش از ۱۹۷۱ در صد تشکیل داده بودند. همچنین پس از بررسی بزهکاران نوجوانی که بیش از یکبار مرتكب جرم شده‌اند، مشخص شد بزهکاران شانزده ساله ۲۶۷۳ در صد و نوجوانان بزهکار هفده ساله ۴۴۷/۴ در صد این گروه را تشکیل داده بودند. بر این اساس در این پژوهش نظر اسکات (۱۹۸۹)، فارینگتون (۱۹۹۱) و تیلور (۱۹۹۴) تأیید شد. به عقیده آنان من اوج بزهکاری، هفده سالگی است. همچنین نتایج بررسیها در سالهای ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵ در استان تهران نیز نشانگر این موضوع است که از سال ۷۴ تا کنون سن هفده سالگی بیشترین میزان نوجوانان را در این استان شامل شده است (صالح زاده، ۱۳۷۷).

میزان تحصیلات

بسیاری از مردم بر این باور نادرستند که بزهکاران از هوش پایین برخوردار هستند (کوراکیوس، ۱۳۶۷). اما تحقیقات نشان داده است اکثر بزهکاران هوشیار متوسط دارند (کیگان، ۱۳۷۰). نتایج این پژوهش نیز بهنوعی نشان داد بزهکاران از هوشیار متوسط برخوردارند. بررسی میزان تحصیلات نوجوانان پسر بزهکار نشان داده که تمام بزهکاران در سطوح مختلف ابتدایی (۸/۱۷ در صد)، راهنمایی (۸/۵۴ در صد) و دبیرستان (۴/۲۷ در صد) تحصیل کرده و یا در حال درس خواندن در این مقاطع بوده‌اند.

هیجان خواهی

یکی از ویژگیهای مورد بررسی در این پژوهش هیجان خواهی بود. نتایج نشان داد متوسط میزان هیجان خواهی بزهکاران نوجوان (۰/۴۶) در مقایسه با نوجوانان عادی (۰/۸۴) بیشتر است. این در حالی است که متوسط میزان هیجان خواهی در نوجوانان بزهکاری که بیش از یکبار مرتكب جرم شده اند ۰/۸۵ بود. این نتایج احتمالاً نظر پژوهشگرانی چون زاکرمن (۱۹۹۲) را تأیید می‌کند. به عقیده وی مجرمان و بزهکاران در مقایسه با اشخاص دیگر از نظر هیجان خواهی در سطح بالاتری هستند و آنان همواره در تلاش برای تنوع طلبی، ماجراجویی و کسب تجارب جدید هستند. با این حال باید توجه داشت که هیجان جویی اشخاص در طبقه‌های مختلف اجتماعی - اقتصادی متفاوت است. به عقیده زاکرمن (۱۹۹۴) اشخاص فقیر

عداد بزهکاران، فرزند اول نه ترتیب تولد و ویژگیهای آمدن فرزند دوم به ناگهان نی کند. وی همچنین تأکید دارد فرزندان اول خانواده‌ها

و هفده سال سن داشتند.
لهای با ۶/۲۲ در صد و هفده

که در طبقه پایین اجتماعی - اقتصادی جامعه زندگی می‌کنند به سبب آن که توانایی حضور در بسیاری از عرصه‌های اجتماعی، کسب تجارت جدید و مهیج را ندارند، مجبور می‌شوند برای پاسخ‌گویی به این هیجان خود اعمالی را مرتکب شوند که جامعه به آن برچسب بزهکاری می‌زنند. از سوی دیگر، نتایج این تحقیق نشان داد، بسیاری از بزهکاران از طبقه اجتماعی - اقتصادی بالا هستند. این موضوع نیز با توجه به نظر اسمارت (۱۹۷۷)، و کوراکیوس (۱۳۶۷) قابل تبیین است. به اعتقاد آنان بسیاری از نوجوانان مرffe از راه اخاذی یا تهدید دیگران به کسب درآمد می‌پردازند. زیرا توانایی مالی زیاد به آنان این قدرت و امکان را می‌دهد که تنها به صرف هیجان‌طلبی و ماجراجویی به هر کار خلاف و ضد اجتماعی اقدام کنند. نتایج این پژوهش همچنین نشان داد هیجان‌خواهی با ویژگیهای خشم و بروونگرایی نیز همبستگی معناداری دارد. بر این اساس، در بررسی نوجوانان بزهکار مشخص شد ضریب همبستگی هیجان‌خواهی با خشم و بروونگرایی به ترتیب $0/26$ و $0/33$ در سطح $0/01$ معنادار بودند. این مقادیر در گروه نوجوانان بزهکاری که بیش از یکبار مرتکب جرم شده‌اند نیز به ترتیب $0/36$ و $0/39$ در سطوح $(0/01)$ معنادار بود، بر این اساس، نظر مک نامارا و ویلز (۱۹۹۴) تأیید شد. به عقیده آنان بین هیجان‌خواهی و خشم همبستگی وجود دارد. در این حال، این فرضیه که بین هیجان‌خواهی نوجوانان بزهکار و عادی تفاوت معناداری وجود دارد، تأیید شد.

برونگرایی

برونگرایی ویژگی‌ای است که براساس آن شخص تحریک‌پذیر، پرخاشگر، فعال و معاشرتی است (راس، ۱۳۷۳). نتایج این پژوهش نشان داد نوجوانان عادی و بزهکار از نظر بروونگرایی تفاوت معناداری ($0/49 = 0/49$) در سطح $0/05$ با یکدیگر دارند. همچنین متوسط میزان بروونگرایی در نوجوانان عادی ($14/14$) از نوجوانان بزهکار ($16/88$) کمتر بود و متوسط این میزان در بزهکارانی که بیش از یکبار مرتکب جرم شده‌اند $16/52$ بود. همچنین در این پژوهش همبستگی معناداری بین بروونگرایی و هیجان‌خواهی وجود داشت؛ به نحوی که این همبستگی در گروه نوجوانان بزهکار $= 0/33$ و در بزهکارانی که بیش از یکبار مرتکب جرم

شده‌اند $= 0/39$
هیجان‌خواهی ر

خشم
خشم از
۱۹۹۴)، نتایج ا
مقایسه با نوج
هیجان‌خواهی د
است که بین خ
که بیش از یکبار
۰/۰۵ همبستگی
بین خشم و هی
در نوجوانان عا
شناخته می‌شود
با رویدادها را ب
آنلاین

(نظریه تلویزیون
پرخاشگری به
شیوه‌های رفتار
تلویزیون بالقوه
الگوهای تلویزیون
می‌کردند. این یا
صادق است (نل
مشخص شده ا
انسانهای خشن

شده‌اند $= ۰/۳۹$ بود. بر این اساس نظر، گاررا (۱۹۹۰) مبنی بر این که بروز گرایی با هیجان‌خواهی رابطه دارد، تأیید شد.

خشم

خشم از جمله هیجانهای اساسی است که در تمام انسانها قابل شناسایی است (هافمن، ۱۹۹۴). نتایج این پژوهش نشان داد که متوسط میزان خشم در نوجوانان عادی ($۱/۰۶$) در مقایسه با نوجوانان بزرگوار ($۱/۹۵$) کمتر است. همچنین رابطه معناداری بین خشم و هیجان‌خواهی در گروه نوجوانان بزرگوار ($= ۰/۲۶$) در سطح $۰/۰۱$ وجود داشت. این در حالی است که بین خشم و بروز گرایی رابطه معناداری به دست نیامد. از سوی دیگر، در بزرگوارانی که بیش از یکبار مرتکب جرم شده‌اند نیز ویژگیهای خشم و هیجان‌خواهی ($= ۰/۳۶$) در سطح $۰/۰۵$ همبستگی معناداری داشتند. این نتایج نظر ناماara (۱۹۹۴) را تأیید می‌کند، به عقیده وی بین خشم و هیجان‌خواهی همبستگی معناداری وجود دارد. از این گذشته، متوسط میزان خشم در نوجوانان عادی ($۱/۰۶$) در سطح بالایی بود از آنجا که خشم به عنوان یک هیجان اساسی شناخته می‌شود (جف، ۱۹۹۸). برای تبیین این موضوع می‌توان گفت نوجوانان شیوه‌های مقابله با رویدادها را به طریق مختلف کسب می‌کنند، که در این میان می‌توان به نفوذ و تأثیر رسانه‌ها (تلوزیون و شبکه‌های ماهواره‌ای) اشاره کرد. محتوای این رسانه‌ها بر بروز خشم و پرخاشگری به عنوان راه حل تأکید دارند. به عبارت دیگر، اشخاص به‌ویژه نوجوانان از این شیوه‌های رفتاری تبعیت می‌کنند. شواهد نشان می‌دهد که خشونت در رسانه‌ها به‌ویژه تلویزیون بالقوه خطرناک است (ارونسون، ۱۳۶۹). همچنین تحقیقات بر روی کودکانی که الگوهای تلویزیونی پرخاشگر را مشاهده کرده بودند، نشان داد آنان این رفتارها را تقلید می‌کردند. این یافته در مورد گروههای مختلف از ابتدای طفولیت تا پایان دوره نوجوانی نیز صادق است (تلسون، ۱۳۶۹). براساس نظریه یادگیری به‌ویژه بررسیهای بندورا و همکارانش مشخص شده است خشم و پرخاشگری جنبه یادگیری دارد و شخص به‌ویژه نوجوانان با دیدن انسانهای خشن و پرخاشگر از طرق مختلف از این رفتارها الگوبرداری می‌کنند.

وانایی حضور در
دور می‌شوند برای
رچسب بزرگواری
ز طبقه اجتماعی -
وراکوس (۱۳۶۷)
ا تهدید دیگران به
می‌دهد که تنها به
دام کنند. نتایج این
را بی نیز همبستگی
ضریب همبستگی
معنادار بودند. این
ز به ترتیب $۰/۰۳۶$ و
 $۰/۰۳۷$ (۱۹۹۴) تأیید شد. به
این فرضیه که بین
لند.

پرخاشگر، فعل و
و بزرگوار از نظر
چجنین متوسط میزان
بود و متوسط این
د. همچنین در این
ت؛ به نحوی که این
یکبار مرتکب جرم

- ۱- ارونсон، الیو
- ۲- بازرگان، عباس
- ۳- براهنسی، محمد
نوچوانان تهران
- ۴- پورپاک، علی
آموزش و پرورش
- ۵- راس، آن (۷۳)
- ۶- رحیمی، سیا
مینه سوتا-
تریبت معلم
- ۷- سیاسی، علی ۱
شاملو، سعید (۱۰)
- ۸- صالح زاده تبریز
- ۹- علیزاده، شهر
عملکرد تحصیلی
ارشد. مشهد: ۱۱- فرهمند، بهنوش
دیرستانهای من
- ۱۰- کارور، چارلز
رضوی
- ۱۱- کاپلان، هارولد (۱۴)
کوراکیوس، ویلهلم
شفق.
- ۱۲- کی نیا، مهدی (۱۶)
کیگان، جردن (۱۷)
نلسون، رنیا (۱۷)
قدس رضوی

(هلیگارد، ۱۳۷۰). به همین سبب یکی از دلایل بالا بودن میزان خشم در نوجوانان گروه عادی می‌تواند این باشد که این نوجوانان در جامعه‌ای زندگی می‌کنند که اشخاصی با رفتارهای خشن بهتر و سریع‌تر از سایرین به اهداف خود دست می‌یابند. به عبارت دیگر، خشم و پرخاشگری انسانها از تجربیات گذشته آنان ناشی می‌شود؛ زیرا این اشخاص برای انجام اعمال پرخاشگرانه انتظار پادشاهی گوناگون داشته یا به دست آورده‌اند و شرایط اجتماع و محیطی خاص، آنان را به طور مستقیم به طرف پرخاشگری سوق می‌دهد (کاپلان، ۱۳۷۰).

پیشنهادها

با توجه به نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر می‌توان گفت از آنجا که نوجوانان بزرگوار و عادی از نظر هیجان‌خواهی تفاوت معناداری با یکدیگر دارند. جا دارد در مراحل ابتدایی ارزیابی نوجوانان بزرگوار که معمولاً در بد و ورود آنان به کانون اصلاح و تربیت و مراکز نگهداری انجام می‌شود، بزرگاران از نظر میزان هیجان‌خواهی نیز بررسی شوند و برای کسانی که نمرات بالایی را در این زمینه کسب می‌کنند برنامه و تدابیر خاصی اندیشیده شود. از جمله این برنامه‌ها می‌توان به انجام مسابقه‌های ورزشی سنگین، ایجاد تنوع، کوهنوردی و اردوهای گروهی اشاره کرد (زاکرمن، ۱۹۹۸). همچنین هیجان‌خواهی با میزان خشم بزرگاران رابطه معناداری دارد. در این زمینه نیز شناسایی بزرگاران هیجان‌خواه به مراقبان آنان این امکان را می‌دهد که با زیر نظر گرفتن رفتار این اشخاص از شورش‌های مقطوعی در مراکز نگهداری جلوگیری کنند. از سوی دیگر، از آنجایی که در این پژوهش رابطه معناداری بین بروز گرایی و هیجان‌خواهی به دست آمد جا دارد تا در ارزیابی‌های نوجوانان بزرگار به این دو ویژگی شخصیتی نیز توجه شود. از آنجا که بخشی از بزرگاران را دختران تشکیل می‌دهند، جا دارد تا ویژگیهای مورد بررسی در این پژوهش با نمونه‌هایی از دختران نوجوان بزرگار نیز انجام شود.

منابع

- ۱- ارونsson، الیوت (۱۳۶۹). روانشناسی اجتماعی. ترجمه حسین شکرکن، تهران: رشد.
- ۲- بازرگان، عباس؛ حجازی، اله (۱۳۷۶). روشهای تحقیق در علوم رفتاری تهران: انتشارات آگا.
- ۳- براهنی، محمدتقی؛ رحیمی نژاد، عباس (۱۳۷۲). هنجاریابی پرسنل شخصیتی نوجوانان آیستک بر روی نوجوانان تهرانی. تهران: دفتر تحقیقاتی آموزش و پژوهش.
- ۴- پوربیک، علی محمد (۱۳۷۲). مطالعه عاملی پرسنل شخصیت نوجوانان آیستک. تهران: دفتر تحقیقاتی آموزش و پژوهش.
- ۵- راس، آلن (۱۳۷۳). روانشناسی شخصیت. ترجمه: سیاوش جمالفر، تهران: بعثت.
- ۶- رحیمی، سیده روش (۱۳۷۱). بررسی رابطه تپهای شخصیتی آیستک با مقیاسهای پرسنل شخصیتی میله سوتا بر روی دانشآموزان دیبرستان شهرستان اسلامشهر. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تربیت معلم.
- ۷- سیاسی، علی اکبر (۱۳۷۰). نظریه‌های شخصیت یا مکاتب روانشناسی. تهران: دانشگاه تهران.
- ۸- شاملو، سعید (۱۳۶۸). آسیب شناسی روانی. تهران: رشد.
- ۹- صالح زاده تبریزی، فاطمه (۱۳۷۷). بررسی آماری نوجوانان بزرگوار. تهران: مرکز پژوهش‌های سازمان زندانها
- ۱۰- علیزاده، شهناز (۱۳۷۷). ساعت و اعتباریابی مقیاسی برای متوجه هیجان جویی و بررسی رابطه آن با عملکرد تحصیلی، عزت نفس، جایگاه مهار و الگوی شخصیتی رفتاری تپ الف. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مشهد: دانشکده علوم تربیتی دانشگاه فردوسی
- ۱۱- فرهمند، بهتوش (۱۳۷۱). مطالعه روابط پرسنل شخصیتی نوجوانان آیستک بر روی دانشآموزان دیبرستانهای منطقه ۶ تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تربیت معلم
- ۱۲- کارور، چارلز، اف. شی مایکل (۱۳۷۵). نظریه‌های شخصیت. ترجمه احمد رضوانی، مشهد: آستان قدس رضوی.
- ۱۳- کاپلان، هارولد (۱۳۷۰). خلاصه روانپژوهشی جلد اول. ترجمه نصرالله، پورافکاری، تبریز: ذوقی
- ۱۴- کوراکیوس، ویلیام (۱۳۷۶). بزرگواری نوجوانان مسئله‌ای برای دنیای مدرن. ترجمه جعفر نجفی زند، تهران: شفق.
- ۱۵- کی نیا، مهدی (۱۳۷۵). روان‌شناسی جنایی. تهران: رشد.
- ۱۶- کیگان، جرم؛ هوستون، کارول (۱۳۷۰). رشد و شخصیت کودک. ترجمه: مهشید یاسابی، تهران: نشر مرکز
- ۱۷- نلسون، رتبیا (۱۳۶۹). اختلالهای رفتاری کودکان. ترجمه، منشی طوسی، مشهد: انتشارات استان قدس رضوی.

ر نوجوانان گروه عادی اشخاصی با رفتارهای عبارت دیگر، خشم و خاص برای انجام اعمال رایط اجتماع و محیطی ن (۱۳۷۰).

از آنجا که نوجوانان نند، جا دارد در مراحل نون اصلاح و تربیت و بزرگسی شوند و برای خاصی اندیشیده شود. از جاد تنوع، کوهنوری و با میزان خشم بزرگاران، مراقبان آنان این امکان لعی در مراکز نگهداری اداری بین بروندگرایی و بزرگار به این دو ویژگی شکل می‌دهند، جا دارد بزرگوار نیز انجام بزرگوار نیز انجام

- ۱۸- نصری، صادق (۱۳۷۲). روان شناختی شیمی درمانی در بیماران سرطانی و شیوه های مقابله آنان. پایان نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه علوم پزشکی ایران.
- ۱۹- نوریها، رضا (۱۳۷۷). زمینه جرم شناسی. تهران: گنج دانش
- ۲۰- ویلسون، تروتس، اولیه ری، دانیل (۱۳۷۱). رفتار درمانی کاربرد و بازده. ترجمه علی اکبر سیف، تهران: فردوسی
- ۲۱- هلیگارد، ارنست و همکاران (۱۳۷۰). زمینه روانشناسی. ترجمه محمد تقی براهتی، تهران: رشد

- 22- Angier, N (1996). Does Testosterrone equal aggression? May be not. Journal of Developmental Psychology, 32(4) pp: 631-638
- 23- Beal, C(1994). Boys and girls: The Deelopment of gender roles. New Yourk: McGraw-Hill.
- 24- Brissing, Peter (1990). Risk for DWI: a new look at gender differences in drinking and driving influences, experiences and attitudes among new adolescent drivers. Journal of health education quarterly Sum, Vol 17(2), pp:213-221.
- 25- Brain, Jonah (1997). Sensation Seeking and risky driving, Accident analysis and Prevention. Sep Vol 29(5) pp:651-665.
- 26- Cutler, G (1988). Testtosteron rules . Journal of American psychologist, 37(6)pp:497-514.
- 27- Donald Karen. Snell, William (1991). Adolescent Parenthood, economic issues, and social policies Journal of personality and differences, Vol12(11)pp:1095-1104.
- 28- Foreyt, Joun, Reheiser, Eric (1995). Personality characteristics of users of smokeless tobacco compared with cigarette smokers and non-users of tobacco products. Journal of personality and individual differences., Oct, Vol 19(4) pp: 12.
- 29- Farrington, David; Tonry, Michael (1991). Human development and criminal behavior Springer –vrlag.
- 30- Furnham, A (1984). Extraversion, Sensation seeking stimulaus Screening and type Abehavion pattern. Journal of personality individual, Vol 5, pp: 133- 140.
- 31- Gordon, M (1992). Selfesteem and sensation seeking as predictors of Leisure- time vsusage and satisfaction Adolescence. Journal of consulting and clinical psychology, Vol 60, No 3 pp: 595-604.
- 32- Gottesman, M. Resnick, S (1993). Sensation Seeking in Opposite Sextwins. Journal of Behaver Genet, Jul 23(4) pp:323-324.
- 33- Gurrera, Ronald (1990). Some biological and behavioral feature anociated with linical personality types, Journal of nervous and mental disease, Sep. Vol 178(9) pp: 110-126.
- 34- Haslam, Diana (1967). Personality Structure. Beritish Journal of psychology, (56) pp: 139-142.
- 35- Hamble, K. Daisy, Schalling (1992). Personality and psychopathy of maales with ahistory of early criminal Behavior. European Journal of personality, Oct Vol (94), pp: 245-266.
- 36- Harold, Gordon – Qsbrne, L. Conger, R (1997). Mom and dad are at it again adolescent perception of marital conflict and adolescent psychological distress. Journal of Dovelopment psychology, Mar Vol 32(2) pp:333-350.

مهای مقابله آنان. پایان‌نامه

حمد علی اکبر سیف، تهران:

نمی، تهران: رشد

- 37- Kinney, p. clayton Richard (1997). Risk Factors of adolescent violence: The Importance of Vulnerability. *Journal of School psychology International*, Feb Vol 18(1) pp:49-60.
- 38- Martin, Rene. James, P (1997). Differential roles of neuroticism, extraversion, and event desirability for mood in daily life: An integrative model of top – down and bottom – up influences. *Journal of personality and social psychology*, Vol 73(1) pp:149 – 159.
- 39- Morris, S, Dobbs, M (1990). Aggression: misunderstood emotion M.G Hill. Application .
- 40- Mc namara, Grace, Vaccaro, D. wills, t (1994). Nevelty seeking, risk taking and related constructs as predictors of adolescent Substance use. *Journal of Substance Abuse*, Vol 6(1), pp: 1-20.
- 41- taylor, E, Rutter, M (1994). Child and adolescent psychiatry. Blakwell publication (U.S.A).
- 42- Scott, W. Henggeler (1989). Delinquency in adolescence .SAGEPUBLIC-ATIONS .
- 43- Smart, Mollies (1977). Children Development and relationships. Third edition, Kingsport press.
- 44- Schwarzer, Ralf. Tang, Catherine (19996). Psychosocial differences between, occasional and regular adolescent users of marijuana and heroin. *Journal of Youth and Adolescence*, Apr Vol 25(2) pp: 219-139.
- 45- Taylo, DOROTHY. Biafora, Frank (1997). Family factors, theft, Vandalism. And major deviance among a multiracial sample of adolescent. *Journal of social distress and the Homeless*, Jan Vol 6(1), pp: 71-87.
- 46- Vondras, Dean. Siegler, Ilene (1997). Stability in extraversion and aspects of social support at midlife. *Journal of personality and social psychology*, Vol 72, No.1, pp: 233-241.
- 47- Auckerman, Marvin (1994). Behavioral expressions and biosocial bases of sensation seeking. Cambridge University press in New York.
- 48- Zuckerman, Marvin (1996). Item revision in the Sensation Seeking Scale. *Journal of personality and differences*, Apr Vol. 20 (4), pp: 515-528.
- 49- Zuckerman, Marvin (1998). Vulnerability to psychopathology: A biosocial model. Hard cover publication.
- 50- Zuckerman, Marvin. Russo Karen (1992). Psychological, physiological and physical characteristic of subjects at risk for essential hypertension. *Journal of personality and individual differences*, Jan Vol. 13(1), pp: 61-68.
- 22- Angier, N (1996) Developmental Ps
- 23- Beal, C(1994). Bo Hill.
- 24- Brissing, Peter (19 driving influences health education q
- 25- Brain, Jonah (19 Prevention. Sep V
- 26- Cutler, G (1988). 514.
- 27- Donald Karen. Sn social policies Jour
- 28- Foreyt, Joun, Reh tobacco compared of personality and
- 29- Farrington, David; Springer –vrlag.
- 30- Furnham, A (198 Abehavion pattern.
- 31- Gordon, M (1992) vsage and satisfact 60, No 3 pp: 595-6
- 32- Gottesman, M. Res Behaver Genet, Jul
- 33- Gurrera, Ronald (1 personality types, J
- 34- Haslam, Diana (19 139-142.
- 35- Hamble, K. Daisy ahistory of early cr 245-266.
- 36- Harold, Gordon –C perception of ma Dovelopment psych